

BORBÉLY DIANA

A PEDAGÓGUS SZEREPE AZ ÓVODA ÉS A CSALÁD EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK MEGVALÓSÍTÁSÁBAN

| Kép: <https://www.freepik.com>

A társadalmi változások magukkal hozták, hogy a szülők egyre nagyobb elvárásokat támasztanak, fogalmazznak meg az óvodával szemben. Ez nem csak az ott folyó nevelő-oktató munkára és annak minőségére vonatkozik, mely a gyermekkel való foglalkozásban, képességeik és készségeik fejlesztésében nyilvánul meg, hanem az együttműködés bizonyos formáira is kiterjed. Az óvodapedagógusok, akik szeretnének megfelelni ezeknek az elvárásoknak, szembesülnek azzal, hogy kiemelt szerepük van az együttműködés kezdeményezésében és megvalósításában. Tény, hogy az óvoda sokkal jobban épít a családra, mint bármelyik más nevelési-oktató intézmény. Ezt az óvoda egyik sajátosságának is tekinthetjük. A nevelés-oktatás kérdésében elengedhetetlen az együttműködés a családok és az intézmény között, amire közös feladatként kell tekintenie mindkét félnek, hogy az sikeres lehessen. A tapasztalat azt mutatja, hogy a család és óvoda, a szülők és pedagógusok együttműködésének fejlesztésére, továbbgondolására egyre nagyobb igény fogalmazódik meg mindkét félben. Ugyanis a szülők és pedagógusok együttműködése elengedhetetlen feltétele a gyermekek hatékony oktatásának, nevelésének. Egyértelmű kutatási eredmények támasztják alá, hogy a szülők bevonása pozitív hatást gyakorol a gyermekek jóllétére, tanulási motivációjára és eredményeikre (Oostdam – Hooge, 2013).

A sikeres kapcsolat kialakításának első és talán legfontosabb feltétele az elfogadás. Egymás kompetenciáinak elfogadása, főként a szülői kompetenciák elismerése, a jó kapcsolat megalapozója. Az elfogadással szorosan összekapcsolódó alapelvek a kölcsönös bizalom, amelynek megteremtése elsősorban a pedagóguson múlik. A szülő bizalmának megnyerése, egyben következménye is egy tudatos kapcsolatépítésnek. Ezért az optimális együttműködéshez négy feltételnek kell teljesülnie. Ide soroljuk:

- a szülők és az óvodapedagógusok kiegyensúlyozott kapcsolatát;
- egyetértő nevelési módjukat;
- a gyermek iránti együttes szeretetet és bizalmat;
- a biztonságnyújtást;
- a követelményt, az erőt és oltalmat képviselő magatartást;
- a gyermek személyiségéhez igazodó rugalmas nevelési módot és nyitottságot (Fáyné Dombi – Sztanáné Babics, 2013).

Az óvoda és a család közötti kapcsolat sokféle lehet, azonban mind közül a legelőnyösebb az együttműködésre és partnerségre törekvő, az egymás segítségén és bátorításán alapuló kapcsolat. Fontos, hogy az óvodapedagógus elnyerje a

gyermek és azok szüleinek a bizalmát, valamint közelebb hozzák egymáshoz a nevelésről alkotott képüket, elgondolásukat, módszereiket. Óvodapedagógusként egyenrangú partnerként kell tekintenie a szülőkre, hogy ne érezzék a pedagógiai dominanciát, illetve az esetleges észrevételeket ne vegyék kioktatásnak. Perlusz et al. (2012) a szülők bevonásának négy szintjét különbözteti meg: a formális, a konzultatív, az aktív és az iskolavezetés szintjére kiterjedő területeket.

Az együttműködés kezdeményezése általában a pedagógus részéről indul. Ennek érdekében olyan módszereket, stratégiákat vet be, melyek által valószínűsíti a sikert. Az együttműködési formák és stratégiák kiválasztása és azok iniciálása tehát többségében az intézmény feladata, függ annak vezetőjétől és pedagógusaitól. Fontos azonban, hogy szem előtt tartsák a szülők igényeit és szükségleteit is. Dravecký (2013) úgy véli, a pedagógusoknak a következő alapelveket kell betartaniuk a szülőkkel való kapcsolatépítés során:

- tisztelniük kell a szülői szerepkört és feladatokat,
- ki kell építeniük a bizalmat és megbízhatónak kell lenniük,
- ismertetniük kell a szülőkkel az elvárásokat, elképzeléseket,
- hagyniuk kell, hogy a szülők több lehetőségből a számukra megfelelő együttműködési formákat válasszák ki (a pedagógusok feladata több alternatívát felkínálni),
- igyekezniük kell bekapcsolni a szülőkön kívül a család többi tagját is,
- a konzultációs órákat és a találkozásokat, akciókat olyan időszakra kell tervezniük, amely megfelel a szülőknek,
- értékelteniük kell a szülőkkel, hogy értékeli az együttműködésüket,
- ajánlott pozitív visszajelzéseket adniuk,
- nem kell semmit sem siettetniük, mindig kellő időt kell adni az átgondolásra.

Fontos továbbá, hogy a pedagógus alkalmazza a bátorító hozzáállást a gyermekekkel és a szülőkkel kapcsolatban. Hogy kommunikációja a helyzetnek, az időnek és a partnernek megfelelő legyen. A szülőnek éreznie kell, hogy egyenrangú partnerként tekintenek rá és számít a visszajelzése, hogy az óvodapedagógus minden pozitív törekvésének örül és biztatja. Nagy előnyt jelent, ha az óvoda a szülői közösséget úgy próbálja összekovácsolni, hogy mindenki megtalálja benne a helyét és jól érezze magát. Fontos, hogy alkalmanként az óvodavezető megengedje, hogy a szülők részt vegyenek az óvoda életében, bepillantást nyerjenek akár egy-egy tevékenységbe is, hogy láthassák, az intézményben tervszerű nevelő-oktató munka is folyik. (Bár sajnos az utóbbi években a COVID-19 pandémia ezt ellehetetlenítette. De bízunk benne, hogy a jövőben pozitív irányba történnek majd változások.) A szülőkkel való jó kapcsolat segíti az óvodapedagógus munkáját is, hiszen ezáltal jobban megismeri a gyermekeket, illetve a szülőt megismerve tud stratégiát alkotni, amellyel rá tudja hangolni a szülőket az optimális partneri együttműködésre a gyermekek érdekében.

A szülői bevonódás fejlesztése régóta hangoztatott célkitűzés a szakmai közvélemény körében nemzetközi szinten, és a fejlett országok oktatáspolitikájában számos erre vonatkozó akcióterv került kidolgozásra és megvalósításra. Ennek tudatában tehát kijelenthetjük, hogy egyre jelentősebb kérdéssé nővi ki magát a szülők bevonása az intézményes nevelésbe a gyakorlatban is. Ez az óvodában több síkon is megvalósulhat, például a törvényes tanácsadó szervezetben való részvétel alkalmával, vagy részvétellel az intézmény minőségértékelési folyamatában, de ide tartozik az intézményen kívüli programokba, csoportkirándulásokba való bekapcsolódás is, stb. A tudományos módszereket és nagy mintát alkalmazó kutatások eredményei is azt mutatták, hogy a szülői bevonódás formái, a gyermek óvodai/iskolai élete iránti érdeklődés és támogatás fontos befolyásoló erővel bírnak a gyermek teljesítményére (F. Lassú – Podráczky, et al., 2012).

A család és az óvoda együttműködésének, mint tudjuk, számtalan formája lehetséges. Ezek függnek a család jellegétől, a gyermek törvényes képviselőinek érdeklődésétől, igényeitől és az óvodapedagógus személyiségétől is, hiszen ő az, akinek a fő kezdeményezőnek kell lennie a szülők és az intézmény közötti partneri viszonyban. A gyakorlatban jól alkalmazható együttműködési formák Matúšová (2014) szerint:

a) *Az első látogatás az óvodában (nyílt nap formájában):* Ez segít a szülőknek, hogy megismerjék a leendő pedagógusokat, az óvoda programját és az elvárásokat.

b) *Az első szülői értekezlet:* itt a szülő nemcsak a gyermeke óvodapedagógusait, de az óvoda teljes személyzetét is megismeri, illetve további hasznos információkhoz jut.

c) *A telefonbeszélgetések:* kiváltképp hasznos, ha a helyzet gyors megoldást igényel.

d) *Az óvodapedagógus és szülő közti személyes konzultáció:* célja lehet, hogy ismertessük a szülőkkel gyermekük fejlődését és megbeszéljük a további fejlesztés lehetőségeit. De teret ad az aktuális problémák megoldására, a kérések és igények azonnali megbeszélésére.

e) *Közös találkozók:* például rendezvények szülők jelenlétével: ezek többnyire szórakoztató és csapatépítő jellegűek. Az együttlét öröme dominál.

f) *Az oktatási folyamat megtekintése és rendezvényeken való részvétel szülők számára:* nyitott nap formájában betekintést nyerhetnek a szülők a nevelő-oktató folyamatba, illetve sok olyan terület létezik, ahol a pedagógusok felajánlhatják segítségüket a szülők számára.

g) *Szórólapok, prospektusok, kézikönyvek:* segítenek a szülőknek megismerkedni az óvodával, információkat tartalmaznak az óvoda programjáról, a tantestületről, az óvodán kívüli lehetőségekről és az óvoda egyéb lehetőségeiről, aktualitásokról. De egy-egy probléma kezeléséhez is segítséget nyújthat.

h) *Osztály- vagy óvodai újságok, saját kiadás:* ezekből a szülők információt kapnak az óvodában történt eseményekről, illetve azokról az eseményekről, amelyek előkészítés alatt állnak. A magazin tartalmazhat olyan mondókákat, verseket, dalokat, amelyeket a gyerekek otthon elismételhetnek, vagy tartalmazhat tevékenységeket, illetve információkat a megvalósuló tematikus projektekről. De egyéb más hasznos információkat is (pl. iskolaérettségi mutatók ismertetése, stb.).

| Kép: <https://www.freepik.com>

i) *Tájékoztató faliújság a szülők számára:* segít, hogy az óvodapedagógus egyszerűbben és gyorsabban tudják tájékoztatni a szülőket az aktuális programokról, találkozókról. A faliújságot a gyermekek által készített kézműves dolgokkal is lehet díszíteni, illetve kiegészíteni.

j) *Postaláda a javaslatok és ötletek számára:* a szülők véleményét tudnak nyilvánítani az óvodában zajló történésekről.

k) *Az elmúlt hét tükré:* a hét utolsó napján a gyermekek lerajzolják, hogy mit csináltak, mi érdekelte őket, mi tetszett nekik a legjobban a hét folyamán, miben voltak sikeresek. Ezáltal a szülő információhoz jut a gyermeke élményeiről.

l) *Az óvodai weboldalon* az óvoda igazgatója tájékoztathatja a szülőket az óvodai történésekről, tervezett és folyamatban lévő tevékenységekről, a projektekről, melyben az óvoda részt vesz. A honlap hivatalos, nyilvános dokumentumok kifüggesztésére is alkalmas.

m) *Saját csoportok online fórumokon:* az óvodapedagógusok és a szülők számára az óvodai csoporton belül. A csoportban a szülők megvitathatják az osztályt érintő kérdéseket, illetve gyorsan információkhoz juthatnak.

n) *Képeret az öltözőben:* az egész hét folyamán, a tevékenységek során készült képek mutathatóak be, így a szülők áttekintést kaphatnak az egész heti didaktikai tevékenységekről.

o) *Az egész óvoda tevékenységeinek bemutatója az óvoda előcsarnokában:* itt a fényképek és videók feldolgozása prezentációs formában történik, amit az óvoda előcsarnokában vetítenek le. Jó, ha van az óvodának egy olyan helyisége, amit nem teljesen használ ki, mert ott a szülők számára ki lehet alakítani egy szobát, ami a többi szülővel való kapcsolattartást szolgálhatja, valamit az óvodával kapcsolatos információk nyugodt elolvasására is helyet biztosít. Ez a hely az együttműködés egy másik formájára is alkalmat nyújthat, például könyvek és segédeszközök kölcsönzésére.

A felsorolt lehetőségeken belül az óvodán és az ott dolgozó pedagógusokon múlik, hogy a szülők igényeinek és érdeklődésének mérlegelése után mely módokat választják és valósítják meg (az óvoda lehetőségeihez mérten), bízva a sikerben. Illetve ügyelniük kell arra is, hogy a személyes problémákat individuálisan oldják, a személyi jogok védelmének értelmében (pl. fogadóóra keretében). A pedagógusoknak figyelniük kell arra is, hogy gyermekéről a szülő mindig pontos, naprakész információt kapjon.

Kathyné Mogyoróssy és Nagy (2012) egy kutatás keretében vizsgálták a szülők véleményét, elégedettségét az intézményi együttműködés kapcsán. Bizonyították, hogy azok, akik gyakrabban találkoznak gyermekük pedagógusával, elégedettebbek a gyakorisággal, a kapcsolattartás módjával, a szülő-pedagógus kapcsolattal és a problémamegoldással. A kapcsolattartás formái kapcsán a szülők nagy többsége a kapcsolattartás hagyományos, az intézmény által felkínált és megszervezett módjait veszi igénybe: a szülői értekezletet és a fogadóórát (ami, mint tudjuk, ritkán alkalmazkodik az esetleges szülői igényekhez). Ezeket egészítik ki a rugalmasabb kapcsolattartási módok, a telekommunikáció, az informális találkozások. A régebben alkalmazott családlátogatás háttérbe szorul. Leginkább tehát azok a szülők elégedettek, akik a szülői érte-

kezletet vagy informális kapcsolattartással, vagy fogadóórák igénybevételével és telekommunikációval egészítik ki, azaz a rugalmas és az adaptív klaszterbe tartoznak. Ezért úgy véljük, hogy szükség van a hagyományos keretekre is, de ezeket újabb, rugalmasabb, személyesebb lehetőségekkel kell kiegészíteni.

A fentiek alapján fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az óvodai nevelésben egyik elsődleges szempont a család működésének megismerése, megértése. Ez egyben az intézmény egyik feladata is a családdal kapcsolatban. Alapot biztosíthat a jó együttműködéshez. A család rendszerszemléletű megközelítése ugyanis olyan komplex látásmód alkalmazását teszi lehetővé, amely nem csak a gyermeket, hanem a családot is kiindulópontnak tekinti. Ezért az óvodában dolgozó pedagógusok feladata az, hogy a nyitottságra, az együttműködésre, a kölcsönös reális elvárásokra támaszkodva elmélyítsék a családokkal való kapcsolatot. Az együttműködés várható eredményeként pedig feltehetőleg kialakulnak és működőképesé válnak a gyermekek egészséges személyiségfejlődéséhez szükséges együttműködési formák, mely során a pedagógus és a szülő azonos cél elérése érdekében összefogva biztosítja a gyermekek optimális fejlődéséhez szükséges környezetet, lehetőségeket.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

- Dravecký, J. (2013): *Spolupráca rodiny a školy*. Ružomberok, Katolícka univerzita.
- Fáyiné Dombi, A. – Sztanáné Babics, E., *Pedagógus mesterség*, url: http://www.jgyphk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogus_mestersgV2/index.html (Letöltés ideje: 2022.11.10.)
- F. Lassú, Zs. – Podráczky, J. – Glauber, A. – Perlusz, A. – Marton, E. (2012): Nemzetközi kutatások a szülői részvétel hatásáról. In Pál D.L. (szerk.) *Szövetségben. Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. Budapest. ELTE, 13–43. ISBN 978 963 312 149 8., url: <http://mek.oszk.hu/11300/11368/11368.pdf> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)
- Kathyné Mogyoróssy, A. – Nagy, B.E. (2012): *A szülők és pedagógusok kapcsolattartásának mintázatai*. In *Educatio* 26 (4), pp. 657–668. DOI: 10.1556/2063.26.2017.4.12
- Matúšová, J. (2014): *Rodina a jej kooperácia s materskou školou*. Bratislava, Metodicko-pedagogické centrum, ISBN 978-80-8052-782-2.
- Oostdam, R. - Hooge, E. (2013): Making the Difference with Active Parenting: Forming Educational Partnerships between Parents and Schools. In *European Journal of Psychology of Education*, Vol. 28. No. 2. pp. 337–351. DOI: 10.1007/s10212-012-0117-6
- Perlusz, A. et al. (2012): A szülő-iskola partnerségre, a szülői bevonásra irányuló nemzetközi törekvések és gyakorlati megoldások. In Pál, D.L. (szerk.) 2012. *Szövetségben. Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. Budapest. ELTE, 43–71. ISBN 978 963 312 149 8, url: <http://mek.oszk.hu/11300/11368/11368.pdf> (Letöltés dátuma: 2022.11.05.)
- Tempus Közalapítvány. (2022): *Értjük egymást? Értsük egymást! A szülők-pedagógusok, a családok-iskola partneri együttműködésen alapuló kapcsolatának kialakításának segítése a Lépésről lépésre program két iskolájának és pedagógusainak jó gyakorlati segítségével*, url: https://canvas.tpf.hu/courses/76/pages/bevezeto-i?module_item_id=2183 (Letöltés ideje: 2022.10.29.)

